

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนา การพัฒนาประเทศจะเป็นไปได้ก็เพียงไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะที่ค้ำของพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศเป็นสำคัญ เพราะคนในชาติจักว่าเป็น ทรัพยากรที่มีชีวิตและเป็นพลังในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น การปลูกฝังลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีให้แก่ประชาชนและการสร้างนิสัยที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศให้แก่ประชาชนจึงจักว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง

เป็นที่ยอมรับว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนากำลังคนและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจดังปรากฏอยู่ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ได้กำหนดไว้ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิตเพื่อมุ่งสร้างเสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถดำรงชีวิต และทำประโยชน์แก่สังคมโดยเน้นการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความอยู่รอดปลอดภัย ความมั่นคงและความผาสุกร่วมกันในสังคมไทยเป็นประการสำคัญ ความมุ่งหมายของการศึกษามีดังนี้

1. ให้มีความเคารพในสิทธิและหน้าที่ของตนและของผู้อื่น มีระเบียบวินัย มีความเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ศาสนาและหลักธรรม
2. ให้มีความเข้าใจและกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามวิถีทางประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
3. ให้มีความรับผิดชอบต่อชาติ ต่อท้องถิ่น ต่อครอบครัวและต่อตนเอง
4. ให้มีความสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกัน และการเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ มีความรักชาติ ตระหนักในความมั่นคงปลอดภัยของชาติ และมีส่วนร่วมในการป้องกันประเทศ

5. ให้มีความมั่นคงและถูกต้องเหมาะสมภาค ความสุจริตและความยุติธรรม
 6. ให้มีบุคลิกภาพที่ดี มีสุขภาพและอนามัยสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ
 7. ให้มีความขยันหมั่นเพียร มีความสามารถในการประกอบอาชีพ และการจับ
 จ่ายใช้สอยอย่างประหยัด ตลอดจนการร่วมมือกันประกอบกิจการและธุรกิจต่างๆโดยชอบ
 ด้วยกฎหมาย

8. ให้มีความสามารถในการติดต่อกับทำความเข้าใจ และร่วมมือซึ่งกันและกัน
 รู้จักการแสวงหาความจริง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักแก้ปัญหาและข้อขัดแย้งด้วย
 สติปัญญา และโดยสันติวิธี

9. ให้มีความรู้ ความเข้าใจและเห็นคุณค่าในวิทยาการ ศิลปวัฒนธรรม
 ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรของประเทศ

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529 ได้กำหนดวัตถุประสงค์
 ของการพัฒนาการศึกษาว่า จะเร่งพัฒนาการศึกษาทั้งในปริมาณและคุณภาพให้เหมาะสม
 กับสภาพความต้องการในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยมุ่งให้การศึกษาเป็น
 การเสริมสร้างบุคคลให้มีความรู้ ความคิดและความสามารถในการประกอบอาชีพ มีจริยธรรม
 คุณธรรม ตลอดจนมีพลานามัยสมบูรณ์ รักและขำขันศิลปวัฒนธรรม และความเป็นไทยไว้

จากแผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติแต่ละฉบับ ต่างมี
 วัตถุประสงค์ที่จะมุ่งพัฒนาให้ประชาชนเป็นพลเมืองดีของสังคม แต่สภาพเป็นจริงกลับปรากฏ
 ว่าสังคมไทยในปัจจุบัน ประชาชนจำนวนมากมีปัญหาต่างๆมากมาย เช่น จากผลการพัฒนา
 เศรษฐกิจและสังคม ในระยะ 2520-2524 ที่ผ่านมานั้นได้กล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นบาง
 ประเด็นดังนี้

เกิดปัญหาการใช้จ่ายเกินตัวในทุกระดับ คือ ทั้งระดับประเทศ ระดับรัฐบาล
 และระดับประชาชน โดยที่จะเห็นได้จากค่าที่ถูกลงค่าได้ซากุลเพิ่มขึ้นจาก 25,600 ล้าน
 บาทในปี 2520 อันเป็นปีแรกของแผนฯ 4 เป็นประมาณ 67,250 ล้านบาท ในปี 2524

อันเป็นมีสุดท้ายของแผน และจากการที่โครงสร้างสังคมที่เป็นอยู่ไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ จึงทำให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมาและก่อให้เกิดความรุนแรงยิ่งขึ้น โดยเฉพาะปัญหาค่านิยมอาชญากรรม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นต้น

วาระ บำรุงรักษา (2525 : 118-119) ไท้กล่าวว่าสังคมไทยปัจจุบันมีปัญหาที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขมากมาย หากจะพิจารณาเป็นระบบย่อยๆที่มีความสำคัญ ก็จะจำแนกได้เป็น 10 ระบบ ดังนี้ คือ ระบบอุดมคติของชาติ ระบบสาธารณสุข ระบบการบันเทิง หักผ่อน-หย่อนใจ ระบบการทำงานและการประกอบอาชีพ ระบบการศึกษาและสื่อความ ระบบความสัมพันธ์ภายในชาติกับต่างประเทศ ระบบการพัฒนาการทางวิชาการ ระบบศาสนาและความเชื่อ ระบบการเมืองการปกครอง ระบบการบริหารและการจัดการทางวัฒนธรรม

สำนักนายกรัฐมนตรียุคได้แถลงถึงลักษณะของความเป็นพลเมืองดีสำหรับเยาวชน (2522 : 2158) ดังนี้คือ มีบุคคลิกภาพดี มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ออกทน เสียสละ เกื้อกูลซึ่งกันและกัน รู้จักทำงานร่วมกัน ชยันหมั่นเพียร ประหยัดกั สำนักในสิทธิและความรับผิดชอบต่อสังคม เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย แต่ผลการวิจัยของ จิริงลักษณ์ ศฤนตะลักษณ์ ในปี 2520 เกี่ยวกับ "มโนทัศน์เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอาชีวศึกษา" ซึ่งใช้ นักเรียนอาชีวศึกษาในกรุงเทพมหานครเป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลของงานวิจัยปรากฏว่า นักเรียนอาชีวศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีอยู่ในเกณฑ์ที่เพียง 1 เรื่อง คือ เรื่องการมีค่านิยมที่พึงปรารถนา มีวัฒนธรรมและยึดมั่นในคำสอนทางศาสนา และมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในเกณฑ์พอใช้ 5 เรื่อง คือ ความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย ค่านิยมการศึกษา สุขภาพอนามัย การประกอบอาชีพ การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างฉลาด การมีวิจารณญาณในการตัดสินใจ และรู้จักแก้ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับความรับผิดชอบตมบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ส่วนอีก 4 เรื่อง นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ได้แก่ เรื่องความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมาย และการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในฐานะที่เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว เกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริต เกี่ยวกับความสนใจใน

ปัญหาและกิจการต่างๆของบ้านเมือง

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าสภาพความเป็นจริงในสังคมและจุดหมายของการศึกษาระดับชาตินั้นมีความขัดแย้งอย่างเห็นได้ชัด เจน อีกทั้งการจัดการศึกษาในปัจจุบันจะส่งผลกระทบต่อลักษณะของประชากรในอนาคตในช่วง 10-20 ปีข้างหน้า ด้วยเหตุนี้จึงควรได้มีการศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการศึกษาในประเทศไทยให้ชัดแจ้งว่า เกิดปัญหาในองค์ประกอบส่วนใด

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษา เพราะหลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา หลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนมีความมุ่งหมายในการให้การศึกษากับนักเรียนอย่างไร และสามารถให้ความรู้ สร้างเสริมทักษะและทัศนคติในด้านใดบ้าง สิ่งต่างๆที่ประมวลไว้ในหลักสูตร เป็นเสมือนแนวทางที่จะช่วยให้เราโคจรยวบยาบที่ว่าการศึกษาที่จัดให้นักเรียนนั้นเน้นหนักไปในด้านใด มีผลดีต่อตัวนักเรียนและสังคมมากน้อยเพียงใด การจัดการศึกษาจำเป็นต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ยังมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวความคิด และกรรมวิธีการจัดการศึกษาคด้วยเป็นอันมาก การจัดการศึกษาจึงต้องมี "หลักสูตร" เป็นแนวทางของการศึกษา เพื่อสนองความมต้องการของสังคม (ธีวราง บัวศรี 2504 : หน้าค่านำ) และการให้การศึกษากับเยาวชนทั้งประเทศจำเป็นต้องใช้หลักสูตร หลากหลายหลักสูตร เช่น หลักสูตรในระดับประถม หลักสูตรในระดับมัธยม และหลักสูตรในระดับอุดมศึกษา เป็นต้น หลักสูตรแต่ละระดับนี้สนองความต้องการของกลุ่มเยาวชนที่มีสภาพทาง จิตใจ ร่างกาย มีความสามารถในการเรียนรู้ และมีความต้องการทางการศึกษาแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ หลักสูตรแต่ละหลักสูตรจึงต้องมีความมุ่งหมายที่แสดงถึงเอกลักษณ์และวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันออกไปด้วย อย่างไรก็ตาม ความมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับควรสอดคล้องและเสริมความมุ่งหมายทางการศึกษาในระดับชาติด้วย (สุมิตร คุณานุกร 2523:5)

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ในช่วงเวลาของการใช้แผนพัฒนาการศึกษา

ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529 ทางภาควิชาบริหารการศึกษา สาขานิเทศการศึกษาและ
พัฒนาหลักสูตร คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงได้มีโครงการพัฒนาหลักสูตรเพื่อ
ความเป็นพลเมืองที่ดี และ ได้มีมติระดับปริญญาโทของภาควิชากลุ่มหนึ่ง เข้าร่วม
โครงการดังกล่าว โดยในขั้นต้นได้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรประถมศึกษา, มัธยมศึกษา
ตอนต้น พุทธศักราช 2521 และมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ในส่วนเกี่ยวกับ
ลักษณะความเป็นพลเมืองดี และการบรรลุลักษณะความเป็นพลเมืองดีในการจัดกิจกรรมของ
หลักสูตรมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2521 ผู้ศึกษาได้รับนิชอบในการวิเคราะห์เนื้อหาหลัก-
สูตรวิชาสังคมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 เกี่ยวกับลักษณะความเป็น
พลเมืองดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช
2521 ว่ามีเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะความเป็นพลเมืองดีอย่างไร และปรากฏอยู่ในเนื้อหา
ประเภทใด มากน้อยเพียงใด

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น พุทธศักราช 2521 ในส่วนที่เป็นแบบเรียนและเนื้อหาเพิ่มเติมในคู่มือครู ของกรม
วิชาการ กระทรวงศึกษาธิการเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. วิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรที่ปรากฏในแบบเรียนและเนื้อหาเพิ่มเติมในคู่มือครู
เท่านั้น ไม่ได้ตีความหมายให้ลึกเกินกว่าสิ่งที่ปรากฏในแบบเรียน
2. วิเคราะห์ลักษณะพลเมืองดีที่เป็นลักษณะของบุคคล ประชาชนเท่านั้น ไม่รวมถึง
ลักษณะพลเมืองดีที่เป็นลักษณะขององค์กร หน่วยงานหรือรัฐบาล

ค่านิยมที่ใช้ในการวิจัย

1. ลักษณะความเป็นพลเมืองดี หมายถึง ลักษณะที่ประชาชนพึงมี ซึ่งแยกเป็นลักษณะที่แต่ละบุคคลพึงมี ลักษณะที่บุคคลพึงปฏิบัติต่อบุคคลอื่นในสังคมและลักษณะที่บุคคลพึงปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิตและสถาบันทางสังคม อันได้แก่ มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ รักษาระเบียบวินัย มีสติ-สัมปชัญญะ มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการประพฤติดีก มีความขยันหมั่นเพียร ประหยัด มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีความกล้าหาญและอดทน ใฝ่หาความรู้และความจริง มีค่านิยมที่ถูกต้อง ประกอบอาชีพที่สุจริต มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระตือรือร้นและมุ่งอนาคต ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ วางแผนในการทำงาน มีสุขภาพจิตดี รักษาความสะอาด พึ่งตนเอง มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย มีความสามัคคี มีความเสียสละและเห็นแก่ส่วนรวม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเมตตากรุณา มีความกตัญญูกตเวที เป็นสุภาพชน มีความยุติธรรม ความมีเหตุผล ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและรู้จักปรับตัว มีมนุษยสัมพันธ์ ก่อต้านและ ไม่หลงสิ่งเสพติด รู้จักใช้และสงวนรักษาสาธารณสมบัติ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี ตระหนัก สนใจและมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ และมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

2. มีความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะนิสัย เจตคติซึ่งบุคคล ซึ่งเป็นเครื่องผลักดันให้ปฏิบัติตามระเบียบและปฏิบัติได้เหมาะสมกับฐานะทางสังคม ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จเรียบร้อยทันตามกำหนดโดยไม่ต้องมีการบังคับควบคุมจากผู้อื่น รวมทั้งแก้ไขงานที่ทำผิดพลาดได้ถูกต้อง

3. มีความซื่อสัตย์ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมและตรงต่อความเป็นจริง ประพฤติปฏิบัติอย่างตรงไปตรงมา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น

4. รักษาระเบียบวินัย หมายถึง การมีความสามารถบังคับตนเองให้ปฏิบัติให้ถูกต้องกาลเทศะ ยอมรับที่จะปฏิบัติตามตามเงื่อนไข กติกา ข้อตกลงที่สังคมกำหนดขึ้นด้วยความจริงจัง โดยไม่ต้องมีผู้ควบคุมหรือลงโทษ

5. มีสติ-สัมปชัญญะ หมายถึง การรู้จักระลึกไว้ว่าตนเป็นใคร กำลังทำอะไร

อย่างไร ไม่ประมาณ มีความรอบคอบ รู้จักประมาณตน รู้จักยับยั้งชั่งใจ รู้จักไตร่ตรองหาเหตุผลในความเป็นไปได้หรือไม่ได้

6. มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อการประพฤติดិត หมายถึง มีความยับยั้งชั่งใจ ไม่ประพฤติดิตปฏิบัติสิ่งที่ผิด

7. มีความขยันหมั่นเพียร หมายถึง ความพยายามในการปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างสม่ำเสมอโดยไม่ทอดทิ้ง เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วง

8. ประหยัด หมายถึง การใช้ปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างพอเหมาะพอควร และมีกระวัง เพื่อให้ได้ประโยชน์มากที่สุด รวมทั้งการรู้จักดูแลรักษา ซ่อมแซมสิ่งของทั้งของตนเองและของส่วนรวม รู้จักยับยั้งความต้องการให้อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสมพอควร

9. มีน้ำใจเป็นนักกีฬา หมายถึง การมีจิตใจรู้จักการแพ้ชนะ และให้อภัยซึ่งกันและกัน ไม่เอาเปรียบผู้อื่น

10. มีความกล้าหาญและอดทน หมายถึง ความมีจิตใจเข้มแข็ง เค็ดขาด ไม่ท้อหวาดหวั่นต่อความยากลำบาก และอันตรายใดๆที่อาจจะเกิดขึ้น มีจิตใจมั่นคงเมื่อเผชิญหน้ากับอันตราย มีความกล้าหาญทางจริยธรรม กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้องและมีเหตุผลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น

11. ใฝ่หาความรู้และความจริง หมายถึง การชวนชวนหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ ใฝ่หาความจริงโดยการใ้กระบวนการศึกษาอย่างมีระบบ

12. มีค่านิยมที่ถูกต้อง หมายถึง มีสิ่งที่ใฝ่หาจิตใจให้กระทำหรือไม่กระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งผลจากการกระทำหรือไม่กระทำนั้นชอบด้วยคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม และกฎเกณฑ์ของสังคม

13. ประกอบอาชีพที่สุจริต หมายถึง เลือกทำงานเพื่อเลี้ยงชีพที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตนเอง และงานที่ทำนั้นต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย ประเพณี ศีลธรรม

14. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หมายถึง การชอบสำรวจคิดค้นสิ่งใหม่ๆ ชอบแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ ชอบทำสิ่งที่ยากและท้าทายความสามารถ มีความฉับไวในการคิด

มีความคิดยืดหยุ่น มีความคิดไม่ซ้ำแบบ และมีความเป็นตัวของตัวเอง กล่าวแสดงออกอย่างอิสระ

15. กระจกหรือรั้ว และมุ่งอนาคต หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีแรงกระตุ้นผลักดันให้ปรารถนาจะทำทุกสิ่งทุกอย่างให้ได้ผลดีที่สุด โดยไม่ให้เกิดผลเสียต่อส่วนรวม มองการณ์ไกลในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อความสำเร็จที่วางแนวทางไว้ในอนาคต

16. ใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ หมายถึง การรู้จักคุณค่าของเวลา พยายามที่จะทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ โดยไม่ปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไป

17. วางแผนในการทำงาน หมายถึง การกำหนดขอบเขต รูปแบบของงานอย่างรอบคอบ พร้อมดัดปรับปฏิบัติงานให้สำเร็จเรียบร้อยตามกำหนดเวลา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน

18. มีสุขภาพจิตดี หมายถึง การที่บุคคลรู้จักตนเองเป็นอย่างดี ยอมรับข้อบกพร่องที่ตนมี มีความภาคภูมิใจในข้อดีของตน มีอารมณ์แจ่มใส มีจิตใจที่มั่นคง ทนต่อความวิตกกังวลและความตึงเครียดต่างๆ มองโลกในแง่ดี สามารถที่จะปรับคนให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ รวมทั้งสามารถที่จะดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขจากสิ่งแวดล้อมตนเองได้

19. รักษาความสะอาด หมายถึง การรักษาความสะอาดของร่างกาย เครื่องแต่งกาย และสิ่งแวดล้อม ให้มีความสะอาดอยู่เสมอ

20. พึ่งตนเอง หมายถึง การกระทำตนไม่ให้เป็นที่เดือดร้อนแก่คนอื่นและช่วยเหลือตนเองได้ ไม่คอยแต่จะรอรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

21. มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย หมายถึง การปฏิบัติตามหลักประชาธิปไตย รู้จักใช้สิทธิและปฏิบัติตามหน้าที่ของตน เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ยอมรับฟังความคิดเห็นที่ถูกต้อง ซึ่งตัดสินด้วยความเห็นของคนส่วนใหญ่

22. มีความสามัคคี หมายถึง การแสดงออกซึ่งความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม มีการร่วมแรงร่วมใจกันแก้ปัญหา เพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีมีประสิทธิภาพ

23. มีความเสียสละ และเห็นแก่ส่วนรวม หมายถึง การให้ปันแก่คนที่ควรให้ ทำคนให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและส่วนรวม เพื่อให้สังคมเจริญก้าวหน้า โดยไม่หวังผลตอบแทน

24. มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หมายถึง การกระทำที่แสดงถึงไมตรีจิต โอบอ้อมอารีและแบ่งปัน เพื่อให้ผู้อื่นได้รับความสะดวก มีความสุข และมีความพอใจ

25. มีความเมตตากรุณา หมายถึง การมีความรักใคร่ปรารถนาจะให้ผู้อื่นเป็นสุข และสงสารคิดที่จะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ โดยอยู่บนพื้นฐานของการช่วยเหลือเพื่อให้เขาช่วยตนเองได้ในอนาคต

26. มีความกตัญญู กตเวทิต์ หมายถึง ความรู้สำนึกในบุญคุณ ประโยชน์หรือความดีของผู้อื่นที่มีต่อตนเองและสังคม และการกระทำหน้าที่ที่เป็นประโยชน์ตอบแทนคนอื่น และสิ่งอื่นที่มีบุญคุณ

27. เป็นสุภาพชน หมายถึง การรู้จักกาลเทศะ แสดงกริยาต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพ อ่อนน้อม ถ่อมตน มีมารยาท และมีความเป็นมิตรกับคนทั่วไป

28. มีความยุติธรรม หมายถึง การปฏิบัติด้วยความเที่ยงตรง มีเหตุผลและปราศจากอคติ

29. ความมีเหตุผล หมายถึง ความสามารถในการใช้ปัญญา ในการประพฤติปฏิบัติ รู้จักไตร่ตรอง พิสูจน์ให้เห็นประจักษ์ ไม่หลงงมงาย มีความยับยั้งชั่งใจ โดยไม่ผูกพันกับอารมณ์และความยึดมั่นของตนเองที่มีอยู่เดิม ซึ่งอาจจะผิดก็ได้

30. ยอมรับการเปลี่ยนแปลงและรู้จักปรับตัว หมายถึง การยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของความเป็นจริงโดยไม่วิตกกังวล พร้อมทั้งจะปรับตัวและรับสถานการณ์ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นโดยการใช้ความคิดและเหตุผลที่ถูกต้อง

31. มีมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การมีอัธยาศัยดี เข้าใจ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น วางคนดี ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

32. ค่อกำนและ ไม่ลองสิ่งเสพติด หมายถึง การมีความสำนึกที่จะปฏิเสธหรือไม่ยอมรับในสิ่งเสพติดทุกชนิด และพยายามที่จะชักชวนแนะนำผู้อื่นให้มีความสำนึกนั้นด้วย

33. รู้จักใช้และสงวนรักษาสาธารณสมบัติ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง การปฏิบัติตลอดจนแนะนำชักชวนผู้อื่น ให้ปฏิบัติต่อสิ่งที่เป็นของส่วนรวม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการใช้อย่างประหยัดทนุถนอมและบำรุงรักษา

เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

34. เป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคที่ดี หมายถึง การมีความสามารถที่จะ เป็นผู้ผลิตและผู้บริโภค โดยคำนึงถึงความประหยัดคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม

35. ตระหนัก สนใจและมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การมีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาและพยายามเข้าไปมีบทบาท หรือเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางการเมือง เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ

36. มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ หมายถึง การมีความสำนึกอันดีงาม ที่จะช่วยส่งเสริมความเจริญของประเทศ ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนา ด้วยความเลื่อมใส เป็นศาสนิกชนที่ดี เทอคุณพระเกียรติคุณของพระมหากษัตริย์

37. มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย หมายถึง การตระหนักถึงความเป็นไทย โดยการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย นิยมสิ่งทีผลิตหรือสร้างโดยคนไทย พร้อมทั้งจะแสดงออกและเผยแพร่เอกลักษณ์ของไทย มีความเสียสละและอุทิศตนเพื่อประเทศชาติ

38. เนื้อหาหลักสูตร หมายถึง เนื้อหาที่ปรากฏในแบบเรียนและเนื้อหาเพิ่มเติมในคู่มือครู

39. ประเภทเนื้อหา หมายถึง ลักษณะของเนื้อหาที่ปรากฏในรูปต่างกัน อันได้แก่ ข้อเท็จจริงหรือความรู้ธรรมดา ความคิดรวบยอด หลักการ กฎเกณฑ์แก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถหรือทักษะทางกาย และเจตคติหรือค่านิยม

40. เนื้อหาประเภทข้อเท็จจริงหรือความรู้ธรรมดา หมายถึง ข้อมูลอันเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมเดียวกัน อาจมีความหมายน้อย มีความหมายเฉพาะหรือต้องสื่อด้วยภาษา และอาจได้รับโดยตรงจากการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมหรือการถ่ายทอดทางภาษาพูด

41. เนื้อหาประเภทความคิดรวบยอด หมายถึง ข้อความที่บอกถึงความคิดที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะรวม ๆ ว่ามีลักษณะอย่างไรหรือแตกต่างจากสิ่งอื่นอย่างไร

42. เนื้อหาประเภทหลักการ หมายถึง ข้อความที่กล่าวถึงความคิดรวบยอดตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป

43. เนื้อหาประเภทการคิดแก้ปัญหา หมายถึง ข้อความที่มีการรวมเอาหลักการต่าง ๆ อย่างน้อย 2 หลักการมารวมกัน ทำให้เกิดหลักการใหม่ในระดับที่สูงและสามารถเป็นหลักการในการแก้ปัญหาหนึ่ง ๆ ได้

44. เนื้อหาประเภทความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ข้อความที่แสดงถึงความเฉียบแหลมในการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการพยายามหาวิธีการแก้ปัญหาจากหลาย ๆ วิธี

45. เนื้อหาประเภทความสามารถหรือทักษะทางกาย หมายถึง ข้อความที่แสดงการรับรู้และตอบสนองทางกายอย่างคล่องแคล่วว่องไว

46. เนื้อหาประเภทเจตคติ หมายถึง ข้อความที่แสดงว่าคุณค้อมีความรู้สึกรู้สึกนึกคิดในลักษณะของการชอบหรือไม่ชอบที่มีต่อบุคคล สิ่งของหรือสถานการณ์ต่าง ๆ

47. เนื้อหาประเภทค่านิยม หมายถึง ข้อความที่แสดงถึงสิ่งที่คุณค้อมส่วนใหญ่ยอมรับกันว่ามีคุณค่า มีความดีความงาม และเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของคนในสังคมนั้น ๆ

48. ลักษณะพฤติกรรม หมายถึง พฤติกรรมของลักษณะความเป็นพลเมืองที่แต่ละลักษณะ ซึ่งจำแนกเป็นพฤติกรรมต่อตนเอง พฤติกรรมต่อผู้อื่น และพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาหลักสูตร แบบเรียนและเนื้อหาเพิ่มเติมในคู่มือครู เพื่อให้มีเนื้อหาที่เอื้อต่อการอบรมให้นักเรียนเป็นพลเมืองดีเพิ่มมากขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. การศึกษาลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมไทย มีวิธีการเป็นลำดับ ดังนี้

1.1 ศึกษาคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีจากเอกสาร วารสาร สิ่งพิมพ์
ต่างๆที่กล่าวถึงความเป็นพลเมืองดี อันได้แก่

1.1.1 พระบรมราโชวาทในรัชกาลปัจจุบัน

1.1.2 คำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา

1.1.3 นโยบาย คำขวัญ เอกสารของทางรัฐบาล

1.1.4 คำปราศรัย ข้อเขียน ข้อคิดเห็นของบุคคลซึ่งเป็นที่ยอมรับของ
คนในสังคม

1.1.5 ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ เอกสารของสถาบันทางสังคมที่เกี่ยวข้อง
ข้องกับประเพณี วัฒนธรรม จริยธรรมของไทย

1.1.6 งานวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

1.1.7 ทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองดีทางรัฐศาสตร์ จิตวิทยา
สังคมวิทยา ปรัชญา

1.2 รวบรวมลักษณะความเป็นพลเมืองดีจากการศึกษาใน 1.1

1.3 สร้างเครื่องมือพิจารณาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

1.4 นำเครื่องมือในข้อ 1.3 ให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์จำนวน
31 คน พิจารณาและให้ข้อคิดเห็นต่อคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี

1.5 นำผลจากการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคมศาสตร์มาสรุป ภาย
ใต้คำแนะนำของคณะอาจารย์ที่ปรึกษา ข้อสรุปที่ได้จะเป็นคุณลักษณะความ
เป็นพลเมืองดี ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2. วิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

พุทธศักราช 2521

- 2.1 แหล่งข้อมูล ได้แก่หนังสือแบบเรียนและคู่มือครูวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2521
- 2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ เป็นเครื่องมือที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นภายใต้ คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา
- 2.3 วิธีการวิเคราะห์ ผู้ศึกษาวิเคราะห์ด้วยตนเองภายใต้คำแนะนำของ อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร จำนวน 8 คน
- 2.4 สถิติที่ใช้ ใช้ในการแจกแจงความถี่ การเรียงลำดับความถี่ ร้อยละ ค่าฐานนิยม และแผนภูมิแสดงลักษณะความเป็นพลเมือง

3. การสรุปผลการวิเคราะห์ สรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์ลักษณะความเป็น พลเมืองทีในเนื้อหาหลักสูตรว่า มีลักษณะความเป็นพลเมืองคืออะไร ปรากฏอยู่ในเนื้อหา ประเภทใด และมากน้อยเพียงใด

การนำเสนอผลการวิจัย

การเสนอผลการวิจัยจะเสนอเป็นรูปเล่มของวิทยานิพนธ์ โดยมีหัวข้อดังนี้

1. บทนำ จะมีรายละเอียดเกี่ยวกับหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ขอบเขต ของการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้ รับ วิธีดำเนินการวิจัย และการนำเสนอผลการวิจัย

2. บรรณคดีที่เกี่ยวข้อง มีรายละเอียดเกี่ยวกับความหมายและลักษณะความเป็น พลเมืองที งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองทีของประเทศไทยและต่างประเทศ วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแบบต่างๆและผลการวิเคราะห์หลักสูตรในส่วนที่สัมพันธ์กับความเป็น พลเมืองที

3. วิธีดำเนินการวิจัย จะกล่าวถึงรายละเอียดของการศึกษาคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีจากเอกสาร การสร้างเครื่องมือ-พิจารณาลักษณะความเป็นพลเมืองดี เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์หลักสูตร แหล่งข้อมูล วิธีการวิเคราะห์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

4. ผลการวิจัย จะเสนอผลจากการวิเคราะห์ความเป็นพลเมืองดีในเนื้อหาหลักสูตร ทั้งในรูปแบบของตาราง บรรยายและแผนภูมิ

5. สรุปและอภิปรายผล จะกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายข้อเสนอแนะต่อผลการวิจัยและแนวทางในการทำวิจัยต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย